

Icsu jól tudja, hogy a grafika alapvetően polgári, mesteremberi művészeti ág. Művelésében van, s kell, hogy legyen valami patriarchális, nyugalmas attitűd, mesteremberi éthosz, nyugalom kell hozzá s jó adag megfontoltság. Főbb jellemzői a „szorgalom és ipar”, hogy az osztrák manierista avantgárd író, Hans Carl Artmann egy ciklusának címét idézzük, de vissza is mehetünk az időben akár Hésziodosz, aki így ír a Munkák és napokban: „Az a legjobb, ha halandó ember/gondos a munkában, sokat árt a hanyagság”. Bohémia helyett tehát kontempláció, szorgosság és figyelem.

S munkás napok jellemezték Icsu pályájának évtizedeit. Vonás követett vonást, s a rovátkák egymáshoz fűződve teremtettek szituációkat, majd világokat. Technikai perfekciója, a részletek minuciózus kidolgozásához szükséges alázata, fantáziája alapján gond nélkül besorolódhatott volna a Kádárkori magyar grafika amúgy rendkívül izgalmas és szerethető narratív mesevilágot teremtő vonulatába, ahol bohócok, szörnyecskek, tollas kalpagok és titokzatos szerkezetek segítségével lehetett a múltba s álomvilágokba menekülni a szocialista hétköznapok szűrkesége előtt.

Néhány grafikája révén jelezte, hogy tudja ezt is. A stiláris, néha tematikai, hangütésbeli hasonlóságok mellett azonban mégsem kért tartós letelepedési engedélyt a mesék földjére. A capricciókon, frivol és szellemes ötleteken túl éppoly fontosnak tartotta az úgynevezett alkalmazott művészetet, a visszafogottságukban is elegáns könyvterveket, logókat s hasonló grafikai feladatokat.

De szinte végigvezethető egész életpályáján az a paradoxon, hogy miközben tudása, hajlamai, alkotói ösztönei révén tökéletes képviselője lehetne ennek a csodálatos múltat, fantasztikus tájakat és lényeket megelevenítő vonulatnak, ha lehet így fogalmazni, annak értékei, szerethetőségének momentumai mellett is mindvégig tágítani, de ha lehet, ki is pukkasztani igyekezett azt az óvó-védő burkot, mely a micisapkás-zsíroskenyeres, majd aztán egyre technicizáltabb valóságot zárta el ettől.

Többféleképpen lázadt. Formailag, amikor grafikáit papírtekercekre vitte, egymáshoz illesztve-ragasztva nagy képeket csinálva belőlük

(s megelőlegezve az ifjú kortárs grafikusok egyik leleményét), téri installációvá alakítva azokat. S tartalmilag is, amikor a gyengéden, pontosan megrajzolt részleteket, gömböket, kavicsokat nem egy álombéli tengerpart hordalékaiként, hanem például szülővárosa, Salgótarján különös építőanyagaként kívánta bemutatni. S talán abban is, hogy e finoman perdülő, technikailag tökéletesen kivitelezett vonaljátékban nem csak bravúrstücköket, perfekten szemfényvesztő varázslatokat látunk, hanem egyfajta alázatot, nekünk szóló figyelmet is.

Ezt tükrözi a mostani bemutató is. Plakát, iskolásoknak szóló grafika jelzi finoman Icsu sokoldalúságát. Ráadásul folytatja kilépését a hagyományos grafikus szerepkörből. Színez, fest, kollázsol, néha úgy tűnik, mintha a grafika amolyan en passant, félvállról veendő dolog volna a részéről. Ez persze nincs így, de biztos, hogy grafikái meglehetősen távol kerültek a kezdetek szürrealisztikusan lángoló csodalényeitől. Ugyan rendkívüli gondossággal, finoman kivitelezett gomolyagokat láthatunk (az egykorvolt kavicsok leszármazottait), de a köztük levő viszony már egyáltalán nem magától értetődő. Tulajdonképp egyfajta univerzummá szerveződnek, a köröttük nyomokban ágáló emberkek saját nagyképű világunk hulladékai csupán. Furcsa, de mintha a Kondor grafikáin kigúnyolt hübrisz megjelenítése tér vissza ezeken a műveken.

S ott van a másik nagy élmény, a családi vonatkozások miatt is lassan második otthonnak, de legalábbis referenciapontnak tekinthető Barcelona, illetve tágabban Katalónia. Egy országrésznyi ország, ahol 1000-1100 évvel korábban a Pireneusok köveiből rakott templomcskák ma a romanika szuverén csodái lehetnek, ahol Katalán Nemzeti Múzeum anyaga a nagy előd, Bálint Endre után Icsut is foglyul ejti. Nem véletlen hát a rengeteg kollázs, a durván rovátkolt reliefek, a vastag kontúrokkal rajzolt kerubok és szeráfok jelenléte: egyszerűen nehéz lenne nem tudomásul venni apokaliptikus üzenetük aktualitását – s egyszersmind ellenpontozódását a ténylegesen létező mediterrán életörömmel, a Menny és Pokol ezúttal ibériai, de talán máshol is érvényes házasságával. (Ez cikázott-bucskázott Icsu filmjében, a Covid-mesékben is,

immár emblemikusnak tekinthető védjegye, a tátott szájú halacska átváltozásai révén).

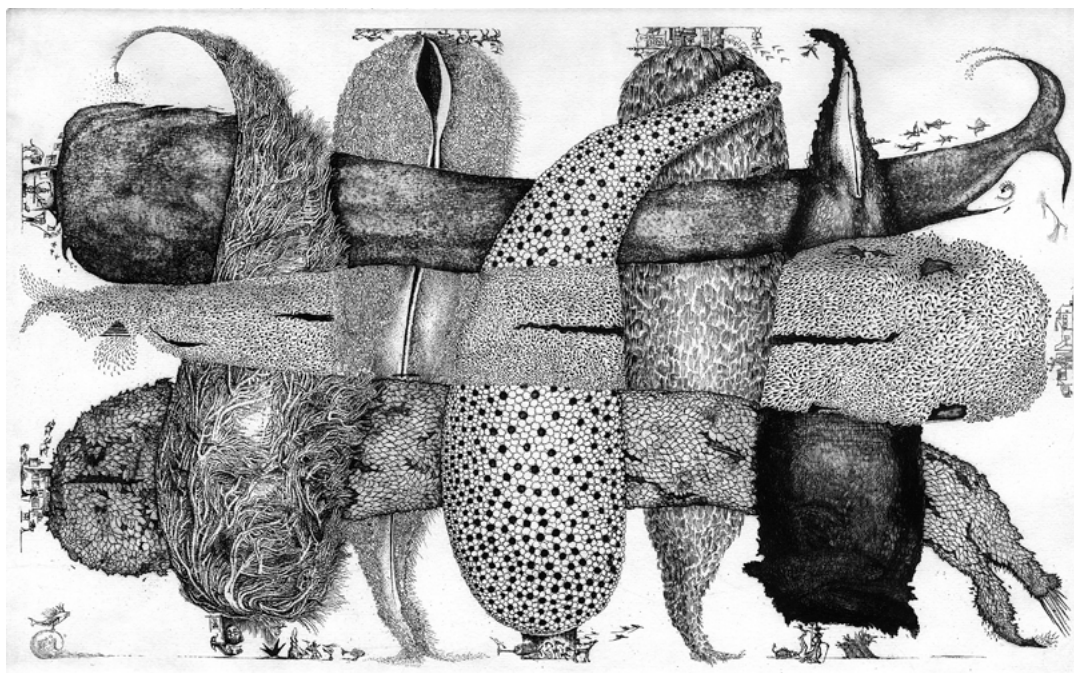
S közben az immár idős mester (bár kételkedő-tépelődő alkatához tán kevésbé illik ez a szó), folyamatosan tovább terjeszkedik. Elhalványított kollázsokra rajzol, majd a művet számítógéppel felnagyítja, hogy az így készült nyomaton aztán néhány motívumot kézzel kiszínez, átfest, egy sajátos hibrid produktumot hozva létre.

S lehetett eddig lazulni, tengerhabokba merülni, mediterrán tartományokban kóborolni. A mindezek érvényességét igencsak felülíró háború azonban új helyzetet teremt. Legújabb sorozatán egy város halálát, fokozatos elpusztítását mutatja be. Ezek a romantikus romkultusszal szemben legkevésbé sem festői módon tönkremenő, Sztálin-barokkal, hruscsovakkal és egyenlakótelepekkel

telerakott, ám éppúgy emberi sorsok, örömök, érzelmek sokaságának keretet adó települések gátlátalan és cinikus lerombolása, s a mögöttük álló kegyetlen birodalmi örület is jelzi az emberi és társadalmi integritás törekenységét. A fáradhatatlan türelemmel rajzlapra vitt apró rovátkából, vonalakból és pontokból létrejövő városok és rommezők egyszersmind a sokasággá fűződő egyes emberi sorsok, áldozatok előtt is tisztelgnek.

Az egyik rajzon a madárraj elhagyja az elpusztított várost. Csak remélhetjük, hogy egyszer még visszatérnek.

/Elhangzott a *MOHA Házban* rendezett ISCSU-kiállítás megnyitójaként, 2022. aug. 21.-én/

Molnár Icsu István *Szentendre*.
(Rézkarc), vászon, digitális nyomtatás, 60 × 100 cm, 2019